

ТЕАТРАЛЬНЕ БРАТСТВО У СТІНАХ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Третій рік у Львівському національному університеті імені Івана Франка працює кафедра театрознавства та акторської майстерності. Влітку 2001 р. побачив світ перший науковий "Вісник Львівського університету. Серія: Мистецтвознавство", який видала кафедра. Своєрідним етапом її видавничої та наукової діяльності є поява першого числа театрознавчого журналу "Просценіум". Ця подія стала темою зустрічі з ректором університету, професором Іваном Вакарчуком.

Кор.: Іване Олександровичу, в час, коли часто бракує цілком матеріального хліба, дивно й захоплююче бути свідком і учасником розбудови зовсім нової справи. Маю на увазі створення кафедри театрознавства та акторської майстерності, вихід у світ першого випуску "Вісника Львівського університету. Серія: Мистецтвознавство", започаткування театрознавчого журналу "Просценіум", плани організації театрального факультету... Чого прагне досягнути, що хоче змінити Львівський національний університет цими "театральними реформами" – в "особистому" науково-навчальному житті, житті міста, можливо, країни?

Іван Вакарчук: Ми об'єднуємо в університеті та довкола нього всіх, хто може мислити, творити, генерувати нові ідеї та їх реалізовувати. Це – наша мета, що відповідає місії Університету як такого. Завдяки новоствореній театральній кафедрі університет помітно змінив своє творче обличчя, він, як потужний центр Науки та Освіти, стає також справжнім осередком культурного й мистецького життя Львова. У нашому університеті також вже кілька років працює, здається, єдина в Україні, кафедра візантології. П'ятий набір студентів провела цього року кафедра сходознавства... Що ж до України... Для мене надзвичайно важливою є проблема перетину на її теренах двох культур: візантійської та західноєвропейської... Насправді, ми дослівно "розкраяні" цими культурами. Візьмім політику й економіку, нашу історію й побутову культуру, мову, архітектуру, сакральне мистецтво... Сучасний митець чи вчений часто творить, не усвідомлюючи до кінця, що цей перетин культур живий і проходить крізь нього... Це і не добре, і не погано. Просто так є... Так історично склалось. І таке парадоксальне переплетіння генерує щось зовсім нове, що не розчленовується на складові, а є цілісним. Саме тому ми повинні глибше себе пізнавати, досліджувати, відкривати – в усіх галузях людської діяльності. Це не тільки цікаво, це надзвичайно важливо – з огляду на майбутні рішення спільноти, наслідки яких треба передбачати та прогнозувати. Довго замкнені у своїй локальній системі координат, ми, на жаль, не дуже поціновуємо власні скарби, власну неповторність. Але з часом це зредукується до якихось точних та певних критеріїв світу щодо нас. Адже ми зараз "вбираємо" надбання людства. Так само з часом нас і наші цінності приймуть у світі.

Кор.: Існує ще один вимір проблеми “двох культур”. Цьому питанню був присвячений Ваш виступ на Львівсько-Варшавському семінарі “Філософія науки”, засідання якого цього року відбулись у вересні в Варшаві. Розкажіть, будь ласка, про цей напрям Вашої наукової діяльності.

І.В.: Кожен із нас зауважує в якийсь певний момент, що він – інший. Кожний вчений задумується над тим, що його творчість, інтелектуальна діяльність є іншою, ніж чиясь. Як фізик-теоретик я бачу, що займаюся чимсь, що зовсім відрізняється від того, чим займаються, скажімо, письменники чи актори. Це всім відомий факт, інтуїтивно давно всіма усвідомлений, але дуже добре це підкреслив Чарлз Сноу, знаний англійський письменник і фізик. Ще в 50-х роках минулого століття в нього вийшло кілька статей, що згодом були видані однією книжкою під назвою “Дві культури”. Він увів термін “дві культури”, розуміючи під цим культуру людей, які – як вони самі про себе кажуть – займаються творчістю, діяльність яких пов’язана з образним мисленням, і культуру, яку представляють люди, що творять точну науку: математику, фізику, хімію (і мені якось образливо, що це – не творчість). Насправді, у способі творення, самій інтелектуальній діяльності, у творенні гіпотез, винаходів як на театральній сцені, так і у фізиці чи в поезії – певна різниця є. Але значно більшим є нерозуміння між першими і другими. Нерозуміння не в банальному значенні, а в світосприйнятті та світовідчужанні. Немає взаємної проникливості, радше... взаємопроникнення. Сформувалось поняття про дві культури, є “фізики” і є “лірики”, як казали колись, – проблема, на жаль, залишилась. Вона, мабуть, залишиться назавжди, бо людина має здатність реалізовувати себе в різних проявах. Колись із цього приводу мені довелося сказати, що всіх людей можна поділити на тих, хто знає математику, і тих, хто знає щось інше. Це, мабуть, більш різке формулювання того, що закладене у проблемі “двох культур”.

Але – я продовжу – існує тема “двох культур” в окремій особі. Відома трагедія тих людей, які мають багато талантів, а не можуть себе повністю реалізувати. І якщо навіть реалізують, то все ж не мають щастя від глибини цієї реалізації. Мабуть, у кожного з нас перед очима є такі приклади. Ці люди завжди перебувають одночасно ніби у “двох позиціях”, у двох культурах. Зрозуміло, це окрема дискусія... У моїй доповіді на семінарі у Варшаві “Кіт Шредингера і проблема двох культур” я запропонував певну математичну “квантово-механічну” модель інтелектуально-творчої чи логічно-інтуїтивної діяльності.

Мені здається, що кожен із нас несе в собі – більшою чи меншою мірою – цю маленьку трагедію “двох культур”, своє проектування на одну з них. Ось чому рішення про відкриття театального відділення у Львівському національному університеті прийняте свідомо, не з моди, не тому, що десь так роблять інші. Воно прийняте в роздумах про те, як збагатити представників однієї і другої культур тут, в університеті, в атмосфері, де переплетені різні обертони, фарби, відтінки, щоб до природничих, гуманітарних, точних наук долучилась практика і теорія

театральної творчості. Йдеться не про примітивне об’єднання чи примусовий синтез, а про те, щоб кожен нурт, кожна течія, живучи окремо, збагачувались від взаємних спостережень творчої та інтелектуальної діяльності. На підставі таких роздумів виникла думка про необхідність заснування театального відділення, театального напрямку в нашому університеті, що, зрештою, є нормою в багатьох університетах світу. А оскільки будь-яка діяльність потребує щоденної праці і спілкування, дискусій, семінарів, обговорень, то обов’язково повинно бути і те, що все це об’єднає. В нашому випадку йдеться про журнал, який є наслідком і водночас подальшим стимулом до праці й спілкування. На його сторінках можна викристалізувати свої думки, викласти їх на папері точно, доказово, толерантно. Якщо цього немає, то ми самі себе обкрадаємо відсутністю спілкування. Адже журнал – чи науковий, чи мистецький – викликає глибокі переживання від статті автора, якого ти, наприклад, ніколи не бачив “живцем”. Я добре знаю з наукових журналів людей, які працюють у близьких мені напрямках науки, хоч ніколи не бачив їх особисто. Тож театральний журнал є необхідним, аби братство акторів, театрознавців, театральних діячів, усіх, хто любить театр, хто цікавиться ним, об’єднувалось.

Кор.: Яким Ви бачите новий театральний журнал?

І.В.: Це, думаю, повинно бути обличчя театру і всього мистецько-театального, що за тим є. Але, без сумніву, буде обов’язково помітно, що це університетське видання, – хочемо ми того чи не хочемо. Бо частина авторів, які будуть працювати, писати для журналу, люди, які будуть вести і ведуть цей журнал, обертаються в університетській атмосфері. І водночас я б не хотів, щоб він був такий... знаєте...академічний.

Кор.: ???

І.В.: Поясню, що розумію під цим. Так, це має бути журнал серйозний. Але – із своїми формами. Це видання не може бути “Журналом фізичних досліджень”, яким я захоплююся, він – дуже строгий, лаконічний, науковий. І водночас, журнал не повинен “опускатися” до буденного рівня свідомості. Навряд чи його буде легко читати, скажімо, у транспорті. Такий журнал покликаний “підносити” читача до рівня тих проблем і тем, про які говорить. Це одна з засадничих умов його існування. При цьому не повинно бути заборони проблемного. Університет – це завжди діалог, проблема, дискусія...

Кор.: Крайні альтернативні точки цього пошуку: вузька аудиторія професіоналів або широке коло читачів популярного видання. Ми пробуємо знайти “золотий перетин”... Що Ви побажаєте журналу і його читачам?

І.В.: Справді, традиційно прийнято щось бажати... Читачам – щоб вони відкрили для себе ще одне цікаве видання. Журналу – щоб знайшов своє коло читачів, яке б збагачувало і його. Будь-який журнал – явище, яке об’єднує навколо себе і зобов’язує всіх, хто є в цьому ареалі, в цьому творчому середовищі, наснажувати себе взаємним спілкуванням і в цьому віднаходити те незбагненне й нове, що дарує інтелектуальну і творчу насолоду.

Розмовляла Майя Гарбузюк